
Recenzovaný článek

Vzdělávání v oblasti kognitivní odolnosti v resortu Ministerstva obrany ČR: SWOT analýza

Cognitive Resilience Education in the Czech Military: SWOT Analysis

Vladimír Bízík¹, Dominika Kosárová²,
Vendula Divišová¹, Adam Potočňák²

¹Masarykova univerzita, Brno, Česká republika

²Univerzita obrany, Brno, Česká republika

Abstrakt: Článek předkládá první systematickou analýzu vzdělávání v oblasti kognitivní odolnosti v resortu Ministerstva obrany ČR, jehož význam narůstá v kontextu současných hybridních hrozeb. Prostřednictvím metodologické triangulace (analýza dokumentů, dotazníky, rozhovory) výzkum mapuje pokrytí relevantních témat na všech úrovních formálního vojenského vzdělávání v rámci resortu. SWOT analýza odhaluje existenci základů pro rozvoj kognitivní odolnosti, ale i absenci systematického přístupu k této problematice. Z výsledků vyplývají tři hlavní výzvy pro transformaci vzdělávacího systému: systematizace přístupu, personální zabezpečení a modernizace infrastruktury. Studie vytváří empirickou bázi pro strategická doporučení k posílení resilience vojenského personálu vůči informačním a psychologickým operacím.

Abstract: This article presents the first systematic analysis of cognitive resilience education within the Czech Ministry of Defence, which is growing in importance in the context of contemporary hybrid threats. Through methodological triangulation (document analysis, questionnaires, interviews), the research maps the coverage of relevant topics across all levels of formal military education. The SWOT analysis reveals both existing foundations for cognitive resilience development and the absence of a systematic approach to this issue. The results highlight three main challenges for transforming the educational system: systematisation of the approach, personnel resources, and infrastructure modernisation. The study establishes an empirical basis for strategic recommendations

to strengthen military personnel resilience against information and psychological operations.

Klíčová slova: dezinformace; hybridní hrozby; kognitivní odolnost; kritické myšlení; vzdělávání vojenského personálu.

Keywords: Disinformation; Hybrid Threats; Cognitive Resilience; Critical Thinking; Military Personnel Education.

ÚVOD

Rostoucí komplexita bezpečnostního prostředí, charakterizovaná zejména nárůstem hybridního působení, klade zvýšené nároky na kognitivní odolnost příslušníků ozbrojených sil. Tato skutečnost vyžaduje systematický přístup ke vzdělávání v oblasti kognitivní odolnosti napříč celým spektrem formálního vojenského vzdělávání. Zatímco technickým a fyziologickým aspektům vojenské přípravy je tradičně věnována značná pozornost, rozvoj kognitivní odolnosti představuje relativně novou výzvu pro vzdělávací systémy ozbrojených sil (Anton 2016; Daskalov 2018). Schopnost kriticky myslet, rozpoznávat dezinformace¹, orientovat se v mediálním prostoru a odolávat psychologickým manipulacím se stává klíčovou součástí vojenské připravenosti (Bay, Batrla a Twetman 2020; Kozyreva, Lewandowsky a Hertwig 2020). Její rozvoj je přitom úzce propojen jak s obecným zaměřením vojenského vzdělávání na kvalitní leadership, tak s aktuální mezinárodně politickou situací a intenzivními dezinformačními aktivitami zaměřenými na ozbrojené síly (Gallacher a kol. 2018).

Tento článek představuje první systematickou analýzu současného stavu vzdělávání v oblasti kognitivní odolnosti v resortu Ministerstva obrany ČR. Zaměřuje se na identifikaci silných a slabých stránek stávajícího systému, stejně jako příležitostí a hrozeb pro jeho další rozvoj. Zjištění poskytují empirický základ pro formulaci doporučení k systematizaci vzdělávání v oblasti kognitivní odolnosti v resortu MO. V širším kontextu pak přispívají k porozumění specifickým výzvám spojeným s budováním resilience vojenského personálu vůči hybridnímu působení.

¹ Výzkumníci i experti používají v této oblasti celou řadu pojmů, jako jsou dezinformace, fake news či propaganda. Autoři se řídí konceptuálním rámcem dokumentu Rady Evropy, který operuje s termínem „informační nepořádek“ (information disorder) sestávajícím ze tří komponent: dezinformací, misinformací a malinformací. Zatímco dezinformace jsou informace, které jsou „nesprávné a záměrně vytvořené za účelem poškodit osobu, sociální skupinu, organizaci či zemi“, misinformace jsou sice informace nesprávné, avšak jejich původci je netvoří s cílem způsobit újmu. Malinformace jsou informace fakticky správné, jejichž cílem je způsobit újmu konkrétnímu subjektu (Wardle a Derakhshan 2017, 20). Právě dezinformace jsou primárním objektem zájmu autorů jako zásadní komponenta hybridního působení směřující na řadu cílových skupin, včetně vojáků.

1 TEORETICKÝ RÁMEC

Oblast kognitivní odolnosti vůči hybridnímu působení je ve výzkumu relativně nová, přičemž větší pozornosti se jí dostalo zejména s konceptem kognitivního válčení. Kont a kol. (2024) ve svém výzkumu dospěli k závěru, že zkoumání toho, proč lidé věří dezinformacím, nebo je sdílí, je vhodné právě skrze koncept odolnosti. Odolnost vůči dezinformacím definují jako „schopnost, která se projevuje v procesu střetu s dezinformací a vede buď ke zpochybnění, nebo k rozpoznání dezinformace a jejímu následnému odmítnutí“. Podobně koncept definuje Splidsboel Hansen (2017, 35), jako „schopnost ustát tlak vůči různým šířeným názorům“.

Grahn a Taipalus (2024, 14) na základě systematické rešerše literatury definovali kognitivní bezpečnost jako „stav a proces, kdy nežádoucí škodlivé vlivy nebo manipulace nejsou schopny pozměnit lidskou kognici a kterého lze dosáhnout kombinací znalostí a situačního přehledu s cílenými činnostmi.“ Pro účely tohoto článku budeme nadále pracovat právě s definicí kognitivní odolnosti dle Grahna a Taipaluse. V tomto výzkumu nás zejména zajímá role vzdělání na posilování kognitivní odolnosti vůči různým aspektům ovlivňování. Mauer (2022) například spojuje kognitivní odolnost se třemi faktory, kterými jsou vzdělání, kritické myšlení a základní důvěra. Kont a kol. (2024) identifikovali 12 různých faktorů, které jsou spojené s odolností či zranitelností osob vůči dezinformacím, z nichž některé (např. znalosti či používání médií) lze do větší či menší míry ovlivnit právě skrze vzdělávání. Zároveň však tento výčet naznačuje, že ochrana/obrana proti dezinformacím vyžaduje mnohem více vstupních bodů než jen skrze vzdělávání. Kozyreva, Lewandowsky a Hertwig (2020) identifikovali čtyři vstupní body k řešení digitálních výzev, jako jsou například dezinformace: (1) právo a etika, (2) technologická řešení, (3) vzdělání včetně digitální gramotnosti a (4) behaviorální a kognitivní intervence s cílem posílit kognitivní kompetence lidí těmto tlakům vystaveným.

Príslušníci ozbrojených sil se stávají terčem různých vlivových aktivit nejen jako běžní členové společnosti, ale také specificky jako vojáci (Bay, Batrla a Twetman 2020; Gallacher a kol. 2018; Norri-Sederholm a kol. 2020; Pačková 2023: 67), což vede k novým požadavkům na jejich vzdělání a výcvik. Anton (2016) vznesl požadavky na výcvik, který by vojákům dodal potřebné kognitivní dovednosti v kontextu hybridního válčení. Vzdělání pak definuje jako „proces, kterým transformujeme teoretické znalosti vojáka do kognitivních dovedností“. Mezi tyto dovednosti řadí například kritické myšlení, řešení problémů, komunikační kompetence ale také seberegulace či tolerance k nejednoznačnosti (srovnej také Daskalov 2018). Singer a kol. (2022) pak v kontextu používání sociálních médií upozornili na dosavadní opomíjení požadavku na budování digitální gramotnosti v rámci ozbrojených sil, přičemž tento výcvik by měl svým obsahem přesahovat každoroční školení v oblasti kybernetické bezpečnosti. Autoři doporučili spíše cestu individuálních lekcí pro samostudium doplněných výcvikem například formou řízených diskusí v menších skupinkách uvnitř armády (tzv. „hip-pocket training“). Jak už bylo zmíněno výše, kognitivní odolnost však není spojena jen se vzděláním a kritickým myšlením, ale také základní důvěrou (Mauer 2022). Jakékoli vzdělávací aktivity tak mají svoje limity, pokud nejsou doprovázeny činnostmi a změnami na makroúrovni celé společnosti.

Z uvedeného je patrné, že budování kognitivní odolnosti vyžaduje rozvoj souboru dovedností a oblastí, které jsou navzájem často úzce propojeny. Tyto zručnosti a oblasti budou předmětem výzkumu v předloženém článku.

- *Kritické myšlení* je soubor schopností, který zahrnuje posuzování a interpretaci informací, vyhodnocování argumentů a vyvozování informovaných závěrů. Součástí kritického myšlení je informační gramotnost, která se úžeji zaměřuje na schopnost vyhledávat, vyhodnocovat, ověřovat informace a eticky je sdílet. Kriticky myslící člověk se snaží překonat vlastní kognitivní zkreslení, vidět svět takový jaký je (ne pouze to, co vyhovuje jeho domněnkám či světonázoru) a rozpoznat manipulativní techniky. Výzkumy ukazují, že kritické myšlení pomáhá odhalit fake news (Machete a Turpin 2020), nepodložená tvrzení (Ballová Mikušková 2019), dezinformace a misinformace (Gilmour 2024). Za součást kritického myšlení je považována taky schopnost *argumentace*, která spočívá ve zdůvodňování určitých tvrzení nebo činů (Bowell a Kemp 2002). Využívá k tomu principů logiky, kde závěr logicky vyplývá z jednotlivých premis (Schmidt, Šedík a Taliga 2018). Pokud tomu tak není, dochází k tzv. argumentačním faulům (Šedý 2024), které se stávají nástrojem skryté manipulace.

- *Vědecká gramotnost* spočívá v dovednostech, které umožňují člověku pochopit, jak funguje svět. Je to způsob myšlení založený na základních vědeckých principech a postupech. Člověk, který myslí vědecky, rozlišuje mezi názory, domněnkami, teoriemi a fakty, přičemž své úsudky zakládá na faktech a ověřitelných objektivních důkazech (Čavojová 2019). K vědeckému myšlení má blízko *analytické myšlení*, jakož systematický přístup k rozhodování a řešení komplexních problémů. Zahrnuje rozložení problému na části, zkoumání podobností a souvislostí mezi nimi včetně těch kauzálních, identifikování trendů a vzorců stejně tak i možného dalšího vývoje a vyhodnocení možných řešení (Coursera 2024). Analytické myšlení učí pracovat s informacemi, abychom mohli činit informovaná rozhodnutí. Výzkumy ukazují, že analytické myšlení snižuje víru v konspirační teorie (Swami a kol. 2014), fake news (Bronstein a kol. 2019) a odprošťuje naše úsudky od emocí a zkratkovitého rozhodování (Pennycook, Fugelsang a Koehler 2015).

- *Mediální gramotnost* je definována jako „schopnost získávat přístup k médiím a chápat a kriticky vyhodnocovat různé aspekty médií a mediálních obsahů,” (EU 2009). Vztah mezi mediální gramotností a kognitivní odolností byl opakovaně prokázán (viz Liepniece 2022, Jolls 2022, Hwang, Ryu a Jeong 2021). Výzkum autorů Huang, Jia a Yu (2024) kupříkladu ukazuje, že zvyšování mediální gramotnosti zlepšuje odolnost vůči misinformacím tím, že zvyšuje schopnost rozlišovat je, snižuje tendenci uvěřit jim a sdílet je.

- *Digitální gramotnost* zahrnuje schopnost získat, pochopit, vytvořit a komunikovat informaci bezpečně a zodpovědně prostřednictvím digitálních technologií, čímž úzce souvisí s počítačovou, mediální a informační gramotností a v konečném důsledku s kognitivní odolností (viz Law a kol. 2018). Digitální gramotnost je spojená především s bojem proti dezinformacím a fake news v digitálním prostředí (viz EU 2022, Eccles a Dingler 2021).

- *Strategická komunikace* je obecně definována jako “účelné použití komunikace organizací za účelem naplnit její poslání” (Hallahan a kol. 2007). Obecněji však odkazuje ke koordinaci všech informačních aktivit, tedy aktivit s potenciálem ovlivňovat vnímání, postoje a chování cílových skupin. V kontextu hybridního působení narůstá na důležitosti

schopnost armády komunikovat jednotně, ideálně v souladu se stanovenými strategickými narativy.

- *Kybernetická a informační bezpečnost* zahrnuje právní, organizační, technické a vzdělávací prostředky směřující k zajištění ochrany kybernetického prostoru. Zároveň je jejím cílem zajištění důvěrnosti, integrity a dostupnosti informací v kybernetickém prostoru (Jirásek, Novák a Požár 2022). Kognitivní odolnost se s touto oblastí úzce prolíná, neboť představuje schopnost jednotlivců odolávat psychologickým aspektům kybernetických útoků, jako jsou manipulativní phishingové kampaně či cílené dezinformace (Bjola a Papadakis 2020).

- *Prevence před extremismem* má v prostředí ozbrojených sil zvláštní význam vzhledem k možným negativním dopadům extremismu a trestných činů z nenávisti na soudržnost jednotky a její vnímání svého nasazení ve vojenské operaci (Smolík 2010, Mareš 2018, Haugstvedt a Koehler 2021).

- *Prevence před korupcí* zahrnuje zavádění systémových opatření a etických standardů, které brání zneužití moci či pravomocí k osobnímu prospěchu. Tato oblast přímo souvisí s kognitivní odolností, která pomáhá jednotlivcům identifikovat a překonávat psychologické faktory podporující korupční jednání (Dupuy a Neset 2018).

- *Duševní zdraví* je definováno jako „pocit pohody, v němž každý jedinec naplňuje svůj vlastní potenciál, zvládá běžný životní stres, může pracovat produktivně a plodně a je schopen přispívat k prospěchu své komunity“ (NZIP 2025). Mentální problémy včetně úzkosti, paranoie, deprese, traumatu či narcismu a dalších, byly opakovaně označeny za jedny z rizikových faktorů, které zvyšují zranitelnost lidí vůči konspiračním teoriím (RAN 2024, Moyer 2019, Martinez a kol. 2022).

2 METODOLOGIE

Výzkumný design byl koncipován jako explorativně-deskriptivní studie systematicky mapující vzdělávací aktivity napříč vzdělávacími institucemi resortu obrany v ČR. Do výzkumu byly zahrnuty všechny klíčové vzdělávací instituce resortu: Univerzita obrany (akreditované vzdělávání na všech fakultách a kariérové kurzy na Centru bezpečnostních a vojensko-strategických studií), Velitelství výcviku-Vojenská akademie ve Vyškově a Vojenská střední škola a vyšší odborná škola Ministerstva obrany v Moravské Třebové. Tento cílený výběr zajistil pokrytí kompletního spektra vojenského vzdělávání od středoškolské úrovně až po nejvyšší kariérové kurzy, což umožnilo provést vertikální i horizontální analýzu systému vzdělávání ke kognitivní odolnosti.

Využity byly tři hlavní metody sběru dat (*dokumentová analýza, dotazníkové šetření a polostrukturované rozhovory*), jejichž volba závisela na konkrétním případě a byla především ovlivněna dostupností studijní dokumentace a dotazovaných osob. Ideální případ z hlediska komplexního pohledu na zkoumanou problematiku představuje souběžné využití všech tří metod neboli triangulace datových zdrojů (Denzin 2017).

V první fázi výzkumu byla provedena systematická *analýza dostupných dokumentů*, zahrnující studijní plány, sylaby předmětů a další kurikulární dokumenty, což autorům umožnilo identifikovat formální strukturu vzdělávání v oblasti kognitivní odolnosti a určit,

zda a v jaké míře jsou sledované oblasti zahrnuty do oficiálních vzdělávacích programů. Ve druhé fázi byly distribuovány strukturované *dotazníky* osobám odpovědným za vzdělávání v rámci jednotlivých institucí. Zvláště opodstatněným byl tento přístup v případě Vojenské střední školy a vyšší odborné školy Ministerstva obrany v Moravské Třebové, kdy autoři neměli přístup ke studijní dokumentaci. V jiných případech posloužil dotazník k ověření a doplnění dat získaných ze studijní dokumentace. Dotazníky byly zaměřeny na praktickou realizaci výuky v oblasti kognitivní odolnosti, používané výukové metody a subjektivní hodnocení silných a slabých stránek v této oblasti. V případě nutnosti získání hlubšího vhledu do problematiky byly s některými klíčovými aktéry vzdělávacího procesu realizovány polostrukturované *rozhovory*. Osnova rozhovorů byla vytvořena na základě předchozí analýzy dokumentů, případně výsledků dotazníkového šetření, což umožnilo cílenější zaměření na identifikované mezery a nejasnosti. Tento přístup umožnil zachytit kontextuální faktory a zkušenosti, které často nejsou zachyceny v oficiálních dokumentech (Galletta 2020).

Získaná data byla zpracována pomocí kvalitativních analytických postupů včetně *tematické analýzy*, metody nabízející dostupný a teoreticky flexibilní způsob kvalitativní analýzy (Braun a Clarke 2006). Cílem bylo identifikovat klíčové vzorce a témata související s kognitivní odolností. Pro syntézu a interpretaci všech získaných poznatků byla aplikována *SWOT analýza*, která představuje etablovaný metodologický nástroj pro strategické hodnocení komplexních systémů (Helms a Nixon 2010). SWOT analýza umožňuje systematicky identifikovat a kategorizovat vnitřní faktory (silné a slabé stránky) i vnější vlivy (příležitosti a hrozby), což poskytuje strukturovaný rámec pro komplexní evaluaci současného stavu a empirický základ pro formulaci strategických doporučení. Tento analytický přístup byl v minulosti úspěšně aplikován jak v kontextu vzdělávání (Thomas a kol. 2014), tak v oblasti bezpečnostních studií (Prunckun 2015) a dokonce i specificky v oblasti vojenského vzdělávání (Li, Wang a Gang 2019).

I přes snahu o metodologickou rigoróznost má tento výzkum určitá *omezení*. Absence longitudinálního sledování neumožňuje zachytit dynamiku změn ve vzdělávacím systému. Nelze rovněž opomenout subjektivitu respondentů v dotaznících a rozhovorech, která může částečně ovlivnit výsledky, ačkoli v některých případech byla minimalizována triangulací dat. Navíc autoři do hloubky nezkoumali obsah jednotlivých lekcí, spíše se zaměřili na to, zda vůbec jsou dané oblasti a dovednosti ve výuce pokryty a jak celkově jejich výuku posuzují klíčoví aktéři.

3 MAPOVÁNÍ VZDĚLÁVACÍCH AKTIVIT V RESORTU OBRANY

Pro strukturovanou analýzu zjištěných poznatků byl zvolen formát *SWOT analýzy*, který umožňuje systematicky kategorizovat a vyhodnotit získaná data. Zjištění jsou rozdělena do čtyř klíčových kategorií, které reflektují vnitřní a vnější faktory pozitivně nebo negativně ovlivňující vzdělávání v oblasti kognitivní odolnosti v resortu obrany. Silné stránky (Strengths) a slabé stránky (Weaknesses) reprezentují vnitřní faktory, které vycházejí z interních charakteristik vzdělávacího systému resortu MO a jsou tak přímo ovlivnitelné vlastními aktivitami organizace. Příležitosti (Opportunities) a hrozby (Threats) naopak

představují vnější faktory determinované širším bezpečnostním, společenským a politickým kontextem.

3.1 Silné stránky současného systému

Nejvýznamnější silnou stránkou současného systému je jeho vertikální integrace – pokrývá vzdělávání od střední školy přes vysokoškolské studium až po kariérové kurzy (celoživotní vzdělávání), což umožňuje postupný rozvoj kompetencí v oblasti kognitivní odolnosti napříč celou kariérou profesionálního vojáka.

Další významnou silnou stránkou je kvalifikovaný personál. Resort má obecně k dispozici zkušené lektory, kteří v sobě jedinečným způsobem kombinují akademickou expertizu s praktickými vojenskými zkušenostmi. Toto propojení je zvláště cenné v kontextu vzdělávání v oblasti kognitivní odolnosti, kde je potřeba abstraktní koncepty převádět do prakticky využitelných dovedností. Standardem jsou rovněž mezinárodní zkušenosti lektorů, což umožňuje přenos dobré praxe a zvyšování kvality výuky. Navíc je možné vyžádání lektora z jiné instituce v rámci resortu obrany, pokud určité téma daná instituce nedokáže pokrýt z vlastních zdrojů.

Analýza rovněž ukázala, že v systému existují solidní základy pro budování kognitivní resilience. Řada předmětů napříč všemi zkoumanými institucemi obsahuje prvky kritického myšlení (vyhledávání informací/zdrojů, práce s informacemi a s daty, hledání důkazů aj.), argumentace (včetně praktické formy výuky v podobě diskuzí a psaní esejů) a analytického myšlení (informační analýza, kvantitativní analytické metody aj.). Na všech úrovních vzdělávání jsou pokryta i témata kybernetické bezpečnosti (na Univerzitě a na Akademii vymezeno i jako samostatný kurz), duševního zdraví (psychohygiena, zvládání zátěže, stresu a emocí, relaxační techniky apod.) a prevence před extremismem. Nejvýraznější rozdíl v míře pokrytí napříč institucemi byl zaznamenán u vědeckého myšlení, které je vyučováno zejména v akreditovaném vzdělávání na fakultách Univerzity obrany. Často rovněž dochází k prolínání jednotlivých témat, kdy kupříkladu mediální gramotnost se někdy učí společně s informační gramotností a kritickým myšlením.

Z hlediska formy výuky má resort dobré zkušenosti s implementací nových vzdělávacích prvků a metod. Ať už jde o využívání e-learningových platforem nebo realizaci praktických cvičení (např. wargaming uplatňovaný v kariérových kurzech Univerzity obrany), existují pozitivní zkušenosti s inovacemi ve vzdělávání. Tyto zkušenosti jsou cenným základem pro další rozvoj vzdělávání v oblasti kognitivní odolnosti, protože ukazují schopnost systému adaptovat se na nové požadavky a implementovat moderní vzdělávací přístupy. Právě možnost ovlivnit formu vzdělávání může hrát klíčovou roli v systému, kde není příliš prostoru pro zavádění nových témat do sylabů. I stávající témata lze vyučovat formou, která bude ve studentech podněcovat kritické myšlení a povede k pochopení souvislostí a rozvoji měkkých dovedností, včetně práce s informacemi, spíše než k pouhému zapamatování. Zvláště cenná je schopnost propojovat teoretickou výuku s praktickým výcvikem, což je dáno specifickým charakterem vojenského vzdělávání.

V neposlední řadě existuje možnost reagovat na aktuální výzvy prostřednictvím praxních přednášek v rámci prevence rizikového chování, vojenské odborné přípravy

a metodických zaměstnání součástí resortu MO/AČR. Přednášky se uskutečňují několikrát za rok pro stálý stav i pro studenty vojenských vzdělávacích zařízení a pokrývají i oblasti, které jsou součástí kognitivní odolnosti. V rámci středoškolského odborného vzdělávání pak existuje dobrá praxe, kdy Vojenská střední škola dokáže rychle a pružně reagovat na výskyt různých nežádoucích jevů. Podstatná je přitom forma těchto školení, které často probíhají formou diskuse v rámci pravidelných třídnických hodin za účasti třídního učitele a vychovatele. Jedná se tak o přirozenou a nenásilnou formu školení (jakýchsi „hip-pocket training“), která je v souladu s dobrou praxí řešení problémů typu dezinformací i v zahraničí (Singer a kol. 2022).

3.2 Slabé stránky současného systému

Nejzásadnější slabou stránkou je absence systematického přístupu k vzdělávání v oblasti kognitivní odolnosti. Relevantní témata jsou často fragmentována mezi různé předměty, chybí jejich vzájemná koordinace a návaznost. Významným problémem jsou také nedostatečné časové dotace pro výuku témat souvisejících s kognitivní odolností. Stávající kurikula jsou již nyní velmi zaplněná a snaha o začlenění nových témat naráží na konkurenci těch stávajících. Tento problém je zvláště patrný v kariérových kurzech, kde omezená doba trvání kurzu vytváří silný tlak na efektivní využití dostupného času. V důsledku toho vzniká omezený prostor pro inovace ve výuce a hlubší rozvoj kompetencí v oblasti kognitivní odolnosti.

Významný problém představují omezené kapacity, a to jak personální, tak materiální. Z technického hlediska se jako slabina jeví limity stávající infrastruktury. Některá pracoviště disponují zastaralým vybavením, což významně omezuje možnosti využití moderních výukových metod včetně pokročilých simulací a interaktivních vzdělávacích nástrojů. Digitalizace výuky také není na optimální úrovni, což komplikuje efektivní implementaci moderních vzdělávacích přístupů a omezuje kupříkladu možnosti distančního vzdělávání v této oblasti.

Z hlediska personálního, navzdory tomu, že resort disponuje kvalifikovaným personálem, specialistů v oblasti kognitivní odolnosti je nedostatek, což může komplikovat zavádění nových vzdělávacích programů nebo forem výuky. Existující personál je již nyní značně vyčerpán a přidávání nových povinností bez adekvátního posílení personálních kapacit povede k přetížení a následně tak s sebou nese riziko snížení kvality výuky. Tento problém je o to závažnější, že budování expertízy v oblasti kognitivní odolnosti je dlouhodobý proces.

Kromě samotného nedostatku specializovaných lektorů se resort potýká i s generačními rozdíly v přístupu k novým metodám výuky. Část personálu projevuje odpor ke změnám a inovacím ve vzdělávání čímž vytváří překážky v implementaci modernějších, interaktivnějších a obecně vhodnějších forem rozvoje kognitivní odolnosti (srov. Bell a Reigeluth 2014). Skepse personálu se navíc netýká pouze nových výukových metod, ale i samotných témat, jako je kritické myšlení či mediální gramotnost. V důsledku rezistence vůči změnám, která je charakteristická pro každý zavedený systém, ozbrojené síly a vzdělávání nevýmáje (Johnston a Stolberg 2022, Zweibelson 2024), existuje reálné riziko, že

plánované změny budou implementovány pouze formálně, bez skutečného pochopení jejich významu a potřebné hloubky.

Implementaci potřebných změn rovněž komplikují některé systémové překážky. Rigidní organizační struktury, nadměrná administrativní zátěž a složitost koordinace mezi různými složkami resortu v některých případech znesnadňují zavádění inovací ve vzdělávání. Tyto strukturální překážky jsou často hluboce zakořeněné v systému a jejich překonání vyžaduje dlouhodobé systematické úsilí anebo osobní angažovanost nejvyššího velení. Nadměrná byrokratizace a komplikované procesy v rámci resortu obrany ovlivňují i efektivní využívání možnosti zahraničního vzdělávání pedagogického personálu. Schvalovací procesy jsou zdoluhavé, což limituje možnost pružné reakce na aktuální výzvy a nabídky ke spolupráci.

3.3 Příležitosti pro rozvoj vzdělávání ke kognitivní odolnosti

Klíčovou příležitostí pro systematický rozvoj vzdělávání ke kognitivní odolnosti v resortu obrany je probíhající transformace vzdělávání, zejména na Univerzitě obrany. Reakreditace studijních programů s plánovanou implementací od roku 2027 poskytuje příležitost k systematickým změnám v přístupu ke vzdělávání v oblasti kognitivní odolnosti. Tento proces umožňuje nejen aktualizaci obsahu jednotlivých předmětů, ale především systematickou integraci témat souvisejících s kognitivní odolností do nově strukturovaných vzdělávacích programů.

Další významnou příležitost představuje zvýšené povědomí o hybridním působení a jeho dopadu na ozbrojené síly, které se projevuje i v rostoucí podpoře ze strany vedení resortu pro vzdělávací aktivity v této oblasti. Tento trend je dále posilován mezinárodním kontextem, kde je problematika kognitivní odolnosti vojáků stále více akcentována, zejména v rámci NATO (Deppe a Schaal 2024), které tuto oblast zdůrazňuje i v referenčním kurikulu pro budování odolnosti (NATO 2025). Tato situace vytváří příznivé podmínky pro prosazení systematických změn. Příkladem je aktivní role Velitelství informačních a kybernetických sil (VeInKyS), přispívající k rozvoji vzdělávání a výcviku v oblasti kybernetické bezpečnosti, strategické komunikace a informačních operací.

Nové příležitosti v oblasti vzdělávání přinášejí i moderní technologie obecně. Plánovaná modernizace vzdělávací infrastruktury otevírá možnosti pro implementaci pokročilých simulací a dalších moderních výukových nástrojů. Rozvoj e-learningových platforem pak nabízí příležitost k efektivnějšímu a flexibilnějšímu vzdělávání v oblasti kognitivní odolnosti, včetně možnosti průběžného aktualizování obsahu v reakci na nově vznikající hrozby.

Mezinárodní spolupráce, zejména v rámci NATO, představuje další významnou příležitost. Jedná se zejména o aktivity realizované v rámci Organizace NATO pro vědu a technologie (NATO Science and Technology Organization, NATO STO), které poskytují platformu pro sdílení poznatků a spolupráci bez dodatečných nároků na rozpočet resortu. Například prostřednictvím specializovaných výzkumných skupin (Research Task Groups) probíhá výměna zkušeností a nejlepších postupů i v oblasti kognitivní odolnosti, psychologických operací a kybernetické bezpečnosti. Participace na těchto aktivitách umožňuje

přístup k nejnovějším poznatkům a metodikám, které by jinak byly obtížně dostupné, a to s minimálními finančními náklady.

3.4 Hrozby pro rozvoj vzdělávání v oblasti kognitivní odolnosti

Specifickou hrozbu představuje bezprecedentní tempo technologického vývoje a digitální transformace společnosti, které vytváří kontinuální tlak na vzdělávací instituce. Životní cyklus znalostí a dovedností se v digitálním věku dramaticky zkracuje (Burkle a Cobo 2018, Carlucci, Kudryavtsev a Bratianu 2022), což je zvláště patrné v oblastech souvisejících s kognitivní odolností, jako jsou informační a komunikační technologie, sociální média a nástroje pro analýzu dat. Schopnost vojenských vzdělávacích institucí se na tento vývoj adaptovat je omezená vzhledem k jejich institucionální setrvačnosti. Vzdělávací obsah a používané metodické přístupy tak mohou zaostávat za technologickým vývojem, který spoluutváří informační prostředí.

S tempem technologického vývoje souvisí také dynamická povaha hybridního působení. Rostoucí sofistikovanost dezinformačních kampaní a technik manipulace je hrozbou, která může předbíhat schopnost vzdělávacího systému se adaptovat. S nástupem pokročilých technologií umělé inteligence, zejména generativních modelů a deepfake technologií, dochází k exponenciálnímu růstu kvality a věrohodnosti dezinformačního obsahu. Tento technologický pokrok zásadně mění charakter informačních operací a vytváří tzv. "závod ve zbrojení" mezi dezinformačními technikami a obrannými mechanismy. Vzdělávací systémy přitom často nedokáží reagovat dostatečně rychle, což vytváří riziko zastarávání výukových obsahů a metod již v průběhu jejich implementace.

Další vnější hrozbu představuje potenciální nestabilita v oblasti politické podpory a kontinuity strategických priorit na vládní úrovni. Obranná politika, včetně vzdělávání vojenského personálu, je výrazně ovlivňována politickými cykly a změnami priorit po volbách. Bezpečnostní vzdělávání přitom vyžaduje dlouhodobý a konzistentní přístup přesahující jedno volební období. Politická vůle k investicím do „neviditelných“ oblastí a dovedností, jako je kognitivní odolnost, může kolísat v závislosti na aktuálních politických tlacích a mediálně atraktivnějších tématech. To vytváří riziko diskontinuity a nedostatečné dlouhodobé podpory pro systematický rozvoj vzdělávání v této oblasti (Belafi 2022).

Rozpočtová omezení představují další výzvu, kdy v kontextu ekonomických nejistot, inflačních tlaků a potenciálního zpomalení ekonomického růstu mohou být disponibilní zdroje pro tzv. „měkké“ aspekty obrany, mezi něž patří i vzdělávací aktivity, omezeny. Investice do vzdělávání a rozvoje lidského kapitálu jsou často první oblastí, která čelí škrtům v období fiskální konsolidace (European Commission 2024). To je obzvláště rizikové v případě nových a průřezových oblastí, jako je kognitivní odolnost, které nemají jasně kvantifikovatelné výstupy a jejichž přínos se projevuje v dlouhodobějším horizontu či až v kontextu krizových situací.

Další externí hrozbu představuje globální nedostatek kvalifikovaných odborníků v oblasti kybernetické bezpečnosti, informačních operací a kognitivní odolnosti na pracovním trhu (Blažič 2021). Soukromý sektor nabízí těmto specialistům výrazně lepší finanční ohodnocení a kariérní perspektivy než státní instituce (Romanosky, Schwindt a Johnson

2023, vláda ČR 2023, ČSÚ 2024), což vytváří nerovné podmínky při získávání kvalitních pedagogů a odborníků do resortních vzdělávacích institucí.

A nakonec, nástup generace Z a postupně i generace Alfa do ozbrojených sil implikuje změny v preferencích a potřebách cílové skupiny vzdělávání (Barhate a Dirani 2021; Kupczyk a kol. 2021), včetně odlišných přístupů v oblasti zpracování informací, pozornosti, učebních stylů a motivace (Galea a Sayer 2025). Tradiční vzdělávací přístupy mohou být pro tyto generace méně efektivní, což vytváří tlak na zásadní přehodnocení pedagogických metod.

Tabulka 1: Výsledek SWOT analýzy

	POZITIVNÍ VLIV	NEGATIVNÍ VLIV
VNITŘNÍ PŮVOD	Silné stránky - Komplexnost systému - Kvalifikovaný personál - Obsah a forma výuky obsahující prvky efektivní pro budování kognitivní odolnosti - Ad hoc přednášky/diskuze	Slabé stránky - Absence systematického přístupu - Nedostatek specializovaných lektorů - Skepse části personálu - Zastaralé vybavení - Systémové překážky
VNĚJŠÍ PŮVOD	Příležitosti - Nadcházející reakreditace studijních programů - Nárůst významu a povědomí o tématu kognitivní odolnosti - Moderní technologie - Mezinárodní spolupráce	Hrozby - Tempo technologického vývoje - Dynamická povaha hybridního působení - Potenciální nestabilita politické podpory - Rozpočtová omezení - Globální nedostatek kvalifikovaných odborníků - Specifika nastupujících generací

4 DISKUZE

Provedená SWOT analýza současného stavu vzdělávání v oblasti kognitivní odolnosti v resortu Ministerstva obrany ČR odhalila komplexní obraz systému s řadou silných stránek, ale také výzev. Identifikované silné stránky, zejména komplexnost vzdělávacího systému pokrývající všechny úrovně vojenské kariéry a kvalifikovaný personál kombinující akademickou expertízu s praktickými zkušenostmi, poskytují solidní základ pro další rozvoj vzdělávání v této oblasti. Existující prvky kognitivní odolnosti integrované do různých předmětů a studijních programů napříč vzdělávacím systémem naznačují, že v resortu obrany již existuje určité povědomí o významu těchto kompetencí, ačkoli zatím nepříliš systematické.

Právě absence systematického přístupu ke vzdělávání v oblasti kognitivní odolnosti představuje slabou stránku současného systému. Relevantní témata jsou fragmentována mezi různé předměty bez jasné koordinace a návaznosti, což je problém identifikovaný napříč všemi zkoumanými institucemi. Tato fragmentace může vést k mezerám v pokrytí klíčových aspektů kognitivní odolnosti a k nekonzistentní a nevyvážené přípravě personálu. Nové témata jsou ale jen stěží implementována vzhledem k nedostatečné časové dotaci v kombinaci s již nyní přetíženými kurikuly, což se projevuje zejména v kariérových kurzech.

Na druhou stranu, probíhající transformace vzdělávání na Univerzitě obrany a reakreditace studijních programů, otvírají prostor pro systematické změny v kurikulech.

V tomto kontextu je pozitivem rostoucí povědomí o hybridním působení a zvýšená podpora ze strany vedení resortu, které společně vytváří příznivé podmínky pro implementaci potřebných inovací. Dokud nebudou implementovány potřebné systémové změny, určitou kompenzací představují ad hoc přednášky a školení, které umožňují relativně rychle reagovat na aktuální výzvy a představují cenný nástroj pro adaptivní rozvoj kognitivní odolnosti.

Pozitivně hodnocena je existence dobré praxe vzdělávání v resortu MO, jako například neformální vzdělávací aktivity prováděné na Vojenské střední škole v Moravské Třebové ve formě diskuse o aktuálních tématech v rámci třídnických hodin. Tento přístup je v souladu s teoretickými poznatky o efektivitě variace na „hip-pocket trainings“ (Singer a kol. 2022) – krátkých, kontextově zasazených vzdělávacích intervencí – v kontextu budování digitální gramotnosti vojáků.

V kontextu identifikovaných hrozeb je zvláště závažná dynamická povaha hybridního působení a akcelerace vývoje dezinformačních technik. Rychlost, s jakou se vyvíjejí nové formy manipulace a dezinformací, může předbíhat schopnost vzdělávacího systému se adaptovat, což vytváří riziko zastarávání forem a obsahu vzdělávání. Tato hrozba je umocněna generační proměnou v ozbrojených silách a věkovou a kompetenční strukturou pracovníků vzdělávacích institucí. Specifickou výzvu zde představuje konzervativní přístup části personálu ke změnám a inovacím z hlediska výukových metod a některých témat. Zejména u starší generace to lze přičíst historické zkušenosti s ideologickým zneužíváním vzdělávání za komunistického režimu (Hlaváček 2021).

Zjištění ze SWOT analýzy zároveň poukazují na širší uplatnitelnost dovedností souvisejících s kognitivní odolností. Například na Vojenské střední škole v Moravské Třebové se studenti učí principy ochrany v digitálním prostoru, které jsou užitečné nejen v kontextu osobní kybernetické bezpečnosti, ale mají přímé implikace pro odolnost vůči cíleným hybridním operacím. Tato dvojí uplatnitelnost představuje významnou přidanou hodnotu investic do vzdělávání v této oblasti.

Analýza také ukazuje na limity vzdělávání jako jediného nástroje pro budování kognitivní odolnosti, což resonuje se stavem poznání, jež zdůrazňuje, že kromě vzdělání a kritického myšlení hraje při budování kognitivní odolnosti klíčovou roli také základní důvěra a společenské hodnoty (Mauer 2022, Bjola a Papadakis 2020, Grahn a Taipalus 2024). Pro maximalizaci účinnosti vzdělávání v oblasti kognitivní odolnosti je proto nezbytné, aby bylo doprovázeno dalšími opatřeními na úrovni resortu i celé společnosti, což přesahuje rámec samotného vzdělávacího systému.

Důležitým zjištěním, které vyplynulo z rozhovorů s odborníky z různých složek resortu, je potenciál pro propojení kognitivní a technické roviny odolnosti (srov. Bjola a Papadakis 2020). Z rozhovorů s představiteli technicky orientovaných pracovišť vyplývá otevřenost ke spolupráci na interdisciplinárních projektech kombinujících technická řešení s rozvojem kritického myšlení. Tato mezioborová spolupráce představuje příležitost k budování komplexní resilience vůči hybridním hrozbám, která překonává tradiční oddělení „tvrdých“ a „měkkých“ aspektů bezpečnosti.

ZÁVĚR

Předkládaná analýza současného stavu vzdělávání v oblasti kognitivní odolnosti v resortu Ministerstva obrany ČR odhalila komplexní obraz systému procházejícího transformací. V resortu existují dobré základy pro rozvoj vzdělávání v této oblasti, nicméně byly identifikovány tři klíčové výzvy, které budou určující pro jeho další rozvoj. První je potřeba systematizace a kodifikace vzdělávání v oblasti kognitivní odolnosti, která by zajistila konzistentní pokrytí všech relevantních témat napříč vzdělávacím systémem. Druhou výzvou je zajištění adekvátního personálního zabezpečení, včetně přípravy specializovaných lektorů a expertů. Třetí výzvou je modernizace vzdělávací infrastruktury, která je nezbytná pro implementaci moderních výukových metod.

Specifika vojenského prostředí přitom nabízejí jak výhody, tak i určitá omezení pro rozvoj vzdělávání v oblasti kognitivní odolnosti. Komplexní vzdělávací systém a propojení s praxí představují silný základ pro budování efektivního systému vzdělávání. Zároveň však organizační struktury a zavedené postupy mohou komplikovat implementaci potřebných změn. Významnou přidanou hodnotou je mezinárodní rozměr spolupráce, zejména v rámci NATO, který poskytuje přístup k osvědčeným postupům a sdíleným zkušenostem.

Tento výzkum tak představuje první krok k systematické transformaci vzdělávání v oblasti kognitivní odolnosti v resortu obrany. Jeho zjištění poskytují empirický základ pro formulaci konkrétních doporučení a mohou sloužit jako východisko pro strategické rozhodování v této oblasti.

Text vznikl za podpory projektu „Resilience ozbrojených sil a ozbrojených bezpečnostních sborů vůči hybridním hrozbám (Resilience)“ (VJ01010122), jehož investorem je MVČR v rámci Strategické podpory rozvoje bezpečnostního výzkumu ČR 2019-2025 (IMPAKT 1).

Autoři prohlašují, že nejsou ve střetu zájmů v souvislosti s publikováním tohoto článku a při jeho přípravě akceptovali všechny etické normy požadované vydavatelem.

SEZNAM ZDROJŮ

Anton, Mihail. 2016. „Hybrid Pedagogies for Hybrid War.“ *Scientific Research and Education in the Air Force* 18 (2): 509-516. <https://doi.org/10.19062/2247-3173.2016.18.2.3>.

Ballová Mikušková, Eva. 2019. „Redukovanie nepodložených presvedčení pomocou kritického myslenia.“ In *Prečo ľudia veria nezmyslom?*, eds. Ivan Brezina, Marek Jurkovič a Vladimíra Čavojová, 165-182. Bratislava: Premedia.

Barhate, Bhagyashree a Khalil M. Dirani. 2021. „Career Aspirations of Generation Z: A Systematic Literature Review.“ *European Journal of Training and Development* 46 (1/2): 139-157. <https://doi.org/10.1108/EJTD-07-2020-0124>.

Bay, Sebastian, Michael Batrla a Henrik Twetman. 2020. „*Camouflage for the Digital Domain: A Force Protection Framework for Armed Forces*“. Riga: NATO Strategic Communications Centre of Excellence. <https://stratcomcoe.org/publications/camouflage-for-the-digital-domain/59>.

Belafi, Carmen. 2022. „Where There's a Will There's a Way: The Role of Political Will in Creating/Producing/Shaping Education Systems for Learning.“ *RISE Insight Series*. https://doi.org/10.35489/BSG-RISE-RI_2022/043.

Bell, Herbert H. a Charles M. Reigeluth. 2014. „Paradigm Change in Military Education and Training.“ *Educational Technology* 54 (3): 52–57. <http://www.jstor.org/stable/44430274>.

Bjola, Corneliu a Krysianna Papadakis. 2020. „Digital Propaganda, Counterpublics and the Disruption of the Public Sphere: the Finnish approach to building digital resilience.“ *Cambridge Review of International Affairs* 33 (5): 638–666. <https://doi.org/10.1080/09557571.2019.1704221>.

Blažič, Borka Jerman. 2021. „The Cybersecurity Labour Shortage in Europe: Moving to a New Concept for Education and Training.“ *Technology in Society* 67. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2021.101769>.

Bowell, Tracy a Gary Kemp. 2002. *Critical Thinking: A Concise Guide*. London: Routledge.

Braun, Virginia a Victoria Clarke. 2006. „Using Thematic Analysis in Psychology.“ *Qualitative Research in Psychology* 3 (2): 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>.

Bronstein, Michael V., Gordon Pennycook, Adam Bear, David G. Rand a Tyrone Cannon. 2019. „Belief in Fake News is Associated with Delusionality, Dogmatism, Religious Fundamentalism, and reduced analytic thinking.“ *Journal of Applied Research in Memory and Cognition* 8(1): 108–117. <https://doi.org/10.1016/j.jarmac.2018.09.005>.

Burke, Martha a Cristobal Cobo. 2018. „Redefining Knowledge in the Digital Age.“ *Journal of New Approaches in Educational Research* 7 (2): 79–80. <https://doi.org/10.7821/naer.2018.7.294>.

Carlucci, Daniela, Dmitry V. Kudryavtsev a Constantin Bratianu. 2022. „Guest Editorial 'Knowledge Management Systems in the Digital Age.'“ *Knowledge Management Research & Practice* 20 (6): 793–796. <https://doi.org/10.1080/14778238.2022.2129495>.

Coursera. 2024. „What Is Analytical Thinking and How Can You Improve It?“ *Coursera*, 15. 5. 2024. <https://www.coursera.org/articles/analytical-thinking>.

ČSÚ. 2024. „ICT odborníci a jejich mzdy.“ *Český statistický úřad*, 22. 7. 2024. <https://csu.gov.cz/ict-odbornici-a-jejich-mzdy?pocet=10&start=0&podskupiny=413&razeni=-datumVydani>.

Čavojová, Vladimíra. 2019. „Načo je dobré vedecké myslenie?“ In *Prečo ľudia veria nezmyslom*, eds. Ivan Brezina, Marek Jurkovič a Vladimíra Čavojová, 183–216. Bratislava: Premedia.

Daskalov, Krassen. 2018. „Hybrid Warfare and the Challenge It Poses to Psychological Resilience Training in the Bulgarian Military.” *Information & Security: An International Journal* 39 (3): 197–205. <https://connections-qj.org/article/hybrid-warfare-and-challenge-it-poses-psychological-resilience-training-bulgarian-military>.

Denzin, Norman K. 2017. *The Research Act: A Theoretical Introduction to Sociological Methods*. 1. vyd. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315134543>.

Deppe, Christoph a Gary S. Schaal. 2024. „Cognitive Warfare: A Conceptual Analysis of the NATO ACT Cognitive Warfare Exploratory Concept.” *Frontiers in Big Data* 7 (listopad): 1452129. <https://doi.org/10.3389/fdata.2024.1452129>.

Dupuy, Kendra a Siri Neset. 2018. „The Cognitive Psychology of Corruption.” U4 Anti-Corruption Resource Centre. <https://www.u4.no/publications/the-cognitive-psychology-of-corruption>.

Eccles, David A. a Tilman Dingler. 2021. „Three Prophylactic Interventions to Counter Fake News on Social Media.” *ArXiv*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2105.08929>.

EU. 2009. „Mediální gramotnost v digitálním prostředí.” Eur-lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=LEGISSUM:am0004>.

EU. 2022. *Tackling Disinformation and Promoting Digital Literacy*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. https://learning-corner.learning.europa.eu/learning-materials/tackling-disinformation-and-promoting-digital-literacy_en.

European Commission. 2024. „Public Investment in Education Sees Largest Drop Across the EU, According to Latest Comparative Report.” *European Commission*. <https://education.ec.europa.eu/nl/news/public-investment-in-education-sees-largest-drop-across-the-eu-according-to-latest-comparative-report>.

Galea, Erika a Olga Sayer. 2025. *Generation Alpha in the Classroom: New approaches to Learning*. Oxford: Oxford University Press.

Gallacher, John D., Vlad Barash, Philip N. Howard a John Kelly. 2018. „Junk News on Military Affairs and National Security: Social Media Disinformation Campaigns Against US Military Personnel and Veterans.” <https://arxiv.org/abs/1802.03572>.

Galletta, Anne. 2020. *Mastering the Semi-Structured Interview and Beyond: From Research Design to Analysis and Publication*. New York: New York University Press. <https://doi.org/10.18574/nyu/9780814732939.001.0001>.

Gilmour, Terry. 2024. „Critical Thinking and Media Literacy in an Age of Misinformation.” *APSA Preprints*. <https://doi.org/10.33774/apsa-2024-bsmtn-v2>.

Grahn, Hilka a Toni Taipalus. 2024. *Defining Comprehensive Cognitive Security in the Digital Era: Literature Review and Concept Analysis*. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5030171.

- Hallahan, Kirk, Derina Holtzhausen, Betteke van Ruler, Dejan Verčič a Krishnamurthy Sri-ramesh. 2007. „Defining Strategic Communication.” *International Journal of Strategic Communication* 1 (1): 3-35. <https://doi.org/10.1080/15531180701285244>.
- Haugstvedt, Håvard a Daniel Koehler. 2021. „Armed and Explosive? An Explorative Statistical Analysis of Extremist Radicalization Cases with Military Background.” *Terrorism and Political Violence* 35 (3): 518-532. <https://doi.org/10.1080/09546553.2021.1957675>.
- Helms, Marilyn M. a Judy Nixon. 2010. „Exploring SWOT Analysis – Where Are We Now?: A Review of Academic Research from the Last Decade.” *Journal of Strategy and Management* 3 (3): 215–51. <https://doi.org/10.1108/17554251011064837>.
- Hlaváček, Jiří. 2021. „Základní vojenská služba po roce 1968 jako nástroj výchovy k občanství: indoktrinace a ideologizace v narativní reflexy.” *Kulturní studia* 17 (2): 150-168. <https://doi.org/10.7160/KS.2021.170206>.
- Huang, Guanxiong, Wufan Jia a Wenting Yu. 2024. „Media Literacy Interventions Improve Resilience to Misinformation: A Meta-Analytic Investigation of Overall Effect and Moderating Factors.” *Communication Research*. <https://doi.org/10.1177/00936502241288103>.
- Hwang, Yoori, Ji Youn Ryu a Se-Hoon Jeong. 2021. „Effects of Disinformation Using Deep-fake: The Protective Effect of Media Literacy Education.” *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking* 24(3): 188-193. <https://doi.org/10.1089/cyber.2020.0174>.
- Jirásek, Petr, Luděk Novák a Josef Požár. 2022. *Výkladový slovník kybernetické bezpečnosti*. Páté doplněné a upravené vydání. Praha: Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost. https://nukib.gov.cz/download/publikace/podperne_materialy/Vkladov%20slovnk_5.ver.pdf.
- Johnston, Trevor a Alan G. Stolberg. 2022. „The Challenges and Opportunities of Institutional Capacity Building Through Professional Military education.” *RAND Corporation*. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA1238-1.html.
- Jolls, Tessa. 2022. *Building Resiliency: Media Literacy as a Strategic Defense Strategy for the Transatlantic*. Center for Media Literacy. <https://gicid.unizar.es/wp-content/uploads/Building-Resiliency-Media-Literacy-as-a-Strategic-Defense-Strategy-for-the-Transatlantic.pdf>.
- Kont, Jülide, Wim Elving, Marcel Broersma a Çiğdem Bozdağ. 2024. „What Makes Audiences Resilient to Disinformation? Integrating Micro, Meso, and Macro Factors Based on a Systematic Literature Review.” *Communications*. <https://doi.org/10.1515/commun-2023-0078>.
- Kozyreva, Anastasia, Stephan Lewandowsky a Ralph Hertwig. 2020. „Citizens Versus the Internet: Confronting Digital Challenges With Cognitive Tools.” *Psychological Science in the Public Interest* 21 (3): 103–56. <https://doi.org/10.1177/1529100620946707>.
- Kupczyk, Teresa, Piotr Rupa, Elwira Gross-Gołacka a Maria Mankowska. 2021. „Generation Z's Expectations of Adaptation to Work/Military Service.” *European Research Studies Journal* XXIV (Special 4): 329-343. <https://doi.org/10.35808/ersj/2721>.

Law, Nancy, David Woo, Jimmy de la Torre a Gary Wong. 2018. *A Global Framework of Reference on Digital Literacy Skills for Indicator 4.4.2*. UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000265403.locale=en>.

Li, Yuan, Tongjun Wang a Shiron Gang. 2019. „Military Vocational Education in Military Academies Based on SWOT Analysis Developing Strategic Research.” *Proceedings of the 2nd International Conference on Humanities Education and Social Sciences (ICHES 2019)*. <https://doi.org/10.2991/ichess-19.2019.83>.

Liepniece, Solvita Denisa. 2022. *With Media Literacy Towards Cognitive Resilience*. Policy brief. Baltic Centre for Media Excellence. https://medijpratiba.neplp.lv/wp-content/uploads/2023/09/ML_Policy_Brief_2022.pdf.

Machete, Paul a Marita Turpin. 2020. „The Use of Critical Thinking to Identify Fake News: A Systematic Literature Review.” In *Responsible Design, Implementation and Use of Information and Communication Technology*, 235-246. https://doi.org/10.1007/978-3-030-45002-1_20.

Mareš, Miroslav. 2018. „Radikalizace v ozbrojených silách: poznatky z České republiky a z Německa ve středoevropském kontextu.” *Vojenské rozhledy* 27 (3): 25-36. <https://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie-clanku/bezpecnostni-prostredi/19630-radikalizace-v-ozbrojenych-silach-poznatky-z-ceske-republiky-a-z-nemecka-ve-stredoevropskem-kontextu>.

Martinez, Anton P., Mark Shevlin, Carmen Valiente, Philip Hyland a Richard P. Bentall. 2022. „Paranoid Beliefs and Conspiracy Mentality are Associated with Different Forms of Mistrust: A Three-nation Study.” *Frontiers in Psychology* 13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1023366>.

Mauer, Barry. 2022. „The Cognitive Immune System: The Mind's Ability to Dispel Pathological Beliefs.” In *Global Modernity from Coloniality to Pandemic: A Cross-Disciplinary Perspective*, eds. Hatem N. Akil a Simone Maddanu, 321-48. Amsterdam University Press.

Moyer, Melinda Wenner. 2019. „People Drawn to Conspiracy Theories Share a Cluster of Psychological Features.” *Scientific American*, 1. března 2019. <https://www.scientificamerican.com/article/people-drawn-to-conspiracy-theories-share-a-cluster-of-psychological-features/>.

NATO. 2025. *NATO Resilience Reference Curriculum*. Brusel: NATO Headquarters. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2025/2/pdf/DEEP-resilience-reference-curriculum.pdf.

NZIP. 2025. *Duševní zdraví*. Národní zdravotnický informační portál. <https://www.nzip.cz/rejstrikovy-pojem/235>.

Pačková, Miroslava. 2023. „Russian Active Measures in Cyberspace through the Lens of Security Sectors.” *Politické vedy* 26(4): 55-91. <https://doi.org/10.24040/politicevedy.2023.26.4.55-91>.

Pennycook, Gordon, Jonathan A. Fugelsang a Derek J. Koehler. 2015. „Everyday Consequences of Analytic Thinking.” *Current Directions in Psychological Science* 24(6): 425-432. <https://doi.org/10.1177/0963721415604610>.

Prunckun, Hank. 2015. *Scientific Methods of Inquiry for Intelligence Analysis*. Second Edition. Security and Professional Intelligence Education Series 19. Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield.

RAN. 2024. *The Attraction of Conspiracy Theories and Disinformation: A Mental Health Perspective. Conclusion Paper*. RAN Mental Health Working Group meeting, Romania. https://home-affairs.ec.europa.eu/document/download/446c795a-7987-4ab3-8136-a06579c687e7_en?filename=ran_health_attraction_conspiracy_theories_disinformation_30-31052024_en.pdf.

Romanosky, Sasha, Karen Schwindt a Ryan Johnson. 2023. „Comparison of Public and Private Sector Cybersecurity and IT Workforce.” *RAND Corporation, Research Report*. https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RAA600/RAA660-7/RAND_RRA660-7.pdf.

Schmidt, Martin, Michal Šedík a Miloš Taliga. 2018. *Ako správne argumentovať, písať a diskutovať*. Banská Bystrica: Belianum.

Singer, Peter W., Eric Johnson, Adib Farhadi, Ronald P. Sanders a Anthony Masys. 2022. „The Need to Inoculate Military Servicemembers Against Information Threats: The Case for Digital Literacy Training for the Force.” In *The Great Power Competition Volume 3: Cyberspace: The Fifth Domain*, eds. Adib Farhadi, Ronald P. Sanders a Anthony Masys, 283-291. Cham: Springer.

Smolík, Josef. 2010. „Armáda České republiky a extrémistická symbolika – kontext a konsekvence.” *Obrana a Strategie* 10 (1): 101-107. <https://www.obranaastrategie.cz/en/forum/army-of-the-czech-republic-and-extremists-symbols-context-and-consequence.html>.

Splidsboel Hansen, Flemming. 2017. *Russian Hybrid Warfare: A Study of Disinformation*. Danish Institute for International Studies (DIIS), DIIS Report No. 2017:06. <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/197644/1/896622703.pdf>.

Swami, Viren, Martin Voracek, Stefan Stieger, Ulrich S. Tran a Adrian Furnham. 2014. „Analytic Thinking Reduces Belief in Conspiracy Theories.” *Cognition* 133(3): 572-585. <https://doi.org/10.1016/j.cognition.2014.08.006>.

Šedý, Jiří. 2024. *Kritické myšlení*. Praha: Galén.

Thomas, Susan, Qiu Ting Chie, Mathew Abraham, Sony Jalarajan Raj a Loo-See Beh. 2014. „A Qualitative Review of Literature on Peer Review of Teaching in Higher Education: An Application of the SWOT Framework.” *Review of Educational Research* 84 (1): 112-59. <https://doi.org/10.3102/0034654313499617>.

Vláda ČR. 2023. „Bartoš o platech odborníků na IT ve službách státu: Pokud je nezaplatíme, půjdou jinam. Kritické to je u pozic, které mají vliv na bezpečnost státu.” *Vláda České*

republiky, 29. 6. 2023. <https://vlada.gov.cz/cz/media-centrum/aktualne/bartos-o-pla-tech-odborniku-na-it-ve-sluzbach-statu-pokud-je-nezaplatime--pujdou-jinam--kriticke-to-je-u-pozic--ktere-maji-vliv-na-bezpecnost-statu-206819/>.

Wardle, Claire, a Hossein Derakhshan. 2017. "INFORMATION DISORDER : Toward an interdisciplinary framework for research and policy making: Council of Europe report DGI(2017)09." <https://edoc.coe.int/en/media/7495-information-disorder-toward-an-interdisciplinary-framework-for-research-and-policy-making.html>.

Zweibelson, Ben. 2024. „Why Do Military Stifle New Ideas?” *Strategy* 2(1). <https://doi.org/10.58930/bp38138320>.